

KAS MINA SIIS POLEGI NAINE? SISSERÄNNANUD DOKUMENTIDETA NAISTE ÕIGUS KAITSELE ISIKLIKU, INSTITUTIONAALSE JA STRUKTUURSE VÄGIVALLA EEST

Zakia Khan

Kõne esimeses osas tutvustan Interfemi loomise tausta, mis seda motiveeris ning antirassistliku feminismi ideoloogilist fooni Rootsis. Alustuseks toon välja erinevad meie mõttekoja jaoks olulised põhikontseptsioonid ja ideed. Arutlen selle üle, mis on institutsionaalne ja struktureaalne rassism, rassistlike struktuuride ja tavade „nähtamatuks muutmine“ ja miks me seejuures ei räägi sugudevahelisest võrdsusest, integratsioonist, mitmekesisusest ja multikultuursusest. Võrdlen antirassismi ja kontrarassismi: kas valge inimene võib olla antirassist?

Neid kontseptsioone ja ideid silmas pidades räägin kõne teises osas, millise vägivallaga peavad dokumentideta sisserännanud naised silmitsi seisma ja institutsionaalsest rassismist, mis lubab ühiskonnal – see tähendab neil privilegeeritudel, kellel on kodakondsus – sallida ja ignoreerida seda haavatavust, vägivallat ja kohutavaid tingimusi, mida dokumentideta naised peavad taluma.

Kui ootate nüüd ühe või teise naise kurbalaulu, siis peate ilmselt pettuma. Küsimus ei ole õnnetukeste kannatustes, vaid inimlikkuse äravõtmises ja „nähtamatuks muutmises“, mida *meie* õigusruum ja institutsioonid tekitavad alamaks peetavale rühmale kollektiivse hukkamõistuga, mis toetub arusaamadele klassist, rassist, nahavärvist ja teatud religioonide alaväärtuslikkusest – Euroopas on see pea eranditult islam.

Interfem

Rühm Rootsi feministliku partei *Feministiskt initiativ* mitte-valgeid aktiviste asutasid feministliku antirassistliku mõttekoja novembris 2006 vastukaaluks sellele, mida tajuti radikaalse feminismi ülemvõimuna, millele on omane rahvuskesksus, modernism ja arusaam, et Rootsi feminism on maailma feministliku liikumise esirinnas. Interfem on algusest peale olnud interseksionaalne ja antirahvuslik. Näeme oma organisatsiooni kui platvormi aktivistidele; liikumist solidaarsuse suurendamiseks mitte-valgete feministide vahel ja kui mõttekoda, mis koondab ja levitab teadmisi postkoloniaalsest feminismist. Interfem on separatistlik selles mõttes, et aktiivsed liikmed ei ole valgenahalised naised. Passiivsete liikmete hulgas on ka valgeid naisi, valgeid ja mittevalgeid mehi ja transseksuaale. Interfemil on olnud hea koostöö festivaliga Uppsala Pride. Tõsiasi, et oleme samaaegselt koostööd teinud LGBT-aktivistide ja antirassismi aktivistidega, on andnud Interfemile keske rolli uues QPOC (*Queer People of Colour*) liikumises Rootsis. Interfem tegeleb muuhulgas ka islamfoobiaga, eeskätt just islamfoobia ja diskrimineerimisega, mida moslemist naised kogevad oma riietuse tõttu. Teine sarnane teema on ziganofobia, täpsemalt ziganofobia, mida kogevad roma naised oma riietuse tõttu.

Terminid ja mõisted

Antirassistlik feminism

Antirassistlik feminism kätkeb endas interseksionaalset lähenemist ning esitab küsimuse: kuidas suhestuvad sotsiaalsed konstruktid nagu rassism ja seksism maailmas, milles vahavad domineerivad ja rõhuvad struktuurid? Nagu nimigi ütleb, toetub antirassism ilmselgelt multikultuurse lähenemise tõrjumisele, mis suuresti keskendub „erinevustele“ ja kultuuri ülistamisele, ilma et seataks kahtluse alla võimu ja ebaõigluse aspektid. Multikultuurne lähenemine palub meil sallida erinevusi, ent ei suuda minna kaugemale, mõistmaks, et inimesed võib jagada eraldiseisvatesse rühmadesse, mis juba loomulikult kannavad endas erinevate omaduste kogumit.

Interseksionaalsus

Interseksionaalsus on termin, millega võib kirjeldada seda, kuidas mitmed sotsiaalselt ja kultuuriliselt konstrueeritud diskrimineerimise kategooriad suhestuvad erinevatel ja sageli samaaegselt ühel tasandil, suurendades süstemaatilist sotsiaalset ebavõrdsust. Interseksionaalsus tähendab, et ühiskonna klassikalised allasurumise mudelid, nt rassi, rahvuse, soo, usu, seksuaalse sättumuse, klassi või puude alusel, ei toimi üksteisest eraldiseisvalt. Vastupidi, kõik need rõhumise vormid on omavahel vastastikuselt seoses ja tekitavad rõhumise süsteemi, mis peegeldabki diskrimineerimise eri vormide ühisosa, kokkupuutepunkti.

Struktuurne, kultuuriline, institutsionaalne ja rassipõhine vägivald

Struktuurne vägivald on vägivald, mis tuleneb inimese põhivajaduste rahuldamise takistamisest konkreetse sotsiaalse struktuuri või sotsiaalse institutsiooni poolt. Näidetena struktuursest vägivallast võib nimetada institutsionaalset elitaarsust, rahvuskesksust, klassiühiskonda, rassismi, seksismi, adultismi, natsionalismi, heteroseksismi ja ageismi (eakate diskrimineerimist). Struktuurne ja otsene vägivald on omavahel tihedalt seotud. Paratamatult tekitab struktuurne vägivald konflikti ja sageli otsest vägivalda, olgu see perevägivald, rassiline vägivald, vihamõrvad, terrorism, genotsiid või sõda.

Kultuuriline vägivald

Kultuuriline vägivald tähendab kultuuri neid aspekte, mida saab kasutada otsese või struktuurse vägivalda õigustamiseks või seadustamiseks ja mida näitlikustavad religioon ja ideoloogia, keel ja kunst, empiiriline ja formaalne teadus. Kultuuriline vägivald „aitab“ inimestel otsest ja struktuurset vägivalda vaadelda või tajuta „õigena“, vähemalt vähem valena.

Koloniaalne mentaliteet

See tähendab, et kunagi koloniaal- või imperialistlikule võimule allutatud inimesed keskenduvad oma rahvuse ja anastajate vaheliste füüsiliste ja kultuuriliste erinevustele ning mõned hakkavad võimu ja edukust seostama võõrrahva omaduste ja käitumisega, mida hakatakse lõpuks pidama paremaks ja hoidma suurema au sees kui iidseid kohalikke kombeid. Paljuski sama mudeli järgi ja sarnase põhjendusega *parem olemisest*, võivad koloniseeritud rahvad aja jooksul hakata pidama koloniseerija rassi või rahvust põhjuseks, miks teised on paremad.

Valgete privileeg

„Valge“ viitab valgetena identifitseeritavate inimeste kultuurilistele, ajaloolistele ja sotsiaalsetele aspektidele ning valge nahavärvi konstrueerimisele ideoloogiana, mis on otseses seoses sotsiaalse staatusega. Valgetega seostatakse sotsiaalseid, poliitilisi ja kultuurilisi eeliseid. Nimetatud eelised jäävad märkamatuks enamikule valgetele, kuid torkavad silma teistele – valgeid õpetatakse neid eeliseid mitte märkama, niisamuti nagu mehi õpetatakse mitte märkama meessoos privileege.

Kes otsustab, mis on rassism?

Küsimus: Kellel on õigus rassismi defineerida?

Vastus: Inimestel, kes tunnevad end ohvritena.

Võin seda illustreerida näidetega. Rootsisis puhkes debatt jäätise üle, mille nimi on „Nogger Black“. 94,9% ajalehe Aftonbladet lugejatest leidis, et nimi ei ole rassistlik. Teine näide on Karlstadi linnaosa „Nigger Quarter“.

Tsiteerides Rootsi Maa-ameti (*Lantmäteriverket*) ametlikku vastust:

„on ebatõenäoline, et suurem osa inimesi seda nime solvavaks peaksid.“ Vastuses on öeldud ka: „pigem tuleks nime pidada eksootiliseks ja fantaasiarikkaks“. Liberaalne poliitik: „Tegemist on vana

nimega ja kui edaspidi keelaksime nimed, mida mõni inimene peab solvavaks, siis jääks meie kultuurilugu väga vaeseks.“

Interfem käsitleb niisugust reaktsiooni olemuselt rassistikuna. Niisiis – rassismi all kannatavatel inimestel ei ole õigust määratleda, millised tegevused ja sõnad on solvavad, samas kui rassistliku keelekasutuse ja tavade põlistajad kasutavad oma seisukohtade kaitsmiseks privilegeeritud positsiooni.

„Antirassistlik solidaarsus saavutatakse vaid siis, kui täidetakse peamised tingimused enesemääratluseks, isetegemiseks ja kogukonna organisatsioonide loomiseks ... Seda võib defineerida kui sihiteadlikku panustamist antirassismi vastases töös ja kooskõlastatud tegevusi väljaspool rahvuse ja rassi piire. Teisisõnu – antirassistliku mobilisatsiooni tõhusus oleneb oskusest leida liitlasi. Solidaarsuse niisuguse kontseptsiooniga võib samastada seda, mis elab ja on multikultuursuse üsna devalveerinud mõiste juures kasulik, millel on poliitiline sisu. – Howard Winant, “The World is a Ghetto”

Keele ja rassismi uurijad professor Lann Hormscheidt ja dr. Alyosxa Tudor Humboldti Ülikoolist Berliinist on öelnud, et inimene, kes ei ole rassismi subjekt, ei saa olla antirassist. Nad kasutavad mõistet kontrarassism, et kirjeldada neid, kes võitlevad rassismi vastu solidaarselt nendega, keda rassism otseselt puudutab.

Sisserännanud dokumentideta naised ja vägivald

Tavaliselt on isikudokumentideta sisserännanute temaatika juures peetud silmas, meessoost töölisi, naiti on käsitletud vaid perede taasühendamise kontekstis. Sisserännanud naiste „nähtamatuks muutmine“ tähendab, et paljudest juhtudest, kus nende õigusi rikutakse ja nende kallal vägivallatsetakse, puuduvad andmed või neist vaadatakse mööda.

Soopõhised tagakiusamised ja vägivald võivad olla põhjuseks, miks naine emigreerub, ent võib juhtuda, et vägivalda naissoo vastu ei tunnustata kui põhjust kaitse pakkumiseks selles riigis, kuhu emigreerutakse. Sisserännanud naised seatakse oma sihtkoha poole liikumisel suuremasse ohtu.

Muuhulgas:

- Seksuaalne ahistamine ja vägivald piirivalvurite või teiste sisserändajate poolt
- Sunduslik seksuaalteenuste osutamine vastutasuks enda või kaaslaste turvalise kohalejõudmise eest
- Seks kui vahend, mille abil ellu jääda või vägivalda eest kaitset saada, kui teekonnal ei saa edasi liikuda ja puudub alternatiiv elatise teenimiseks.

Vastavate riiklike asutuste poolse kaitse puudumine suurendab vägivalda kogenud sisserännanud ja põgenikest naiste ebaturvalisust veelgi. Samas aset leidev sooline ja rassiline diskrimineerimine tähendavad, et nende naiste vastu suunatud vägivalda ei tunnustata sellisena või ei pöörata sellele täit tähelepanu. Institutsionaalse ja struktuurse rassismi tagajärjel võivad politsei või kohtuorganid rassistikku või seksuaalset vägivalda ignoreerida või sellesse mitte täie tõsidusega suhtuda.

Naiste vastu suunatud vägivald võib olla:

- Füüsiline, seksuaalne ja psüühiline vägivald, mis leiab aset perekonnas, sh koduvägivald, tütarlaste seksuaalne ahistamine kodus, kaasvaraga seotud kuriteod, abielusisene vägistamine, naissuguorganite moonutamine ja muud naisi kahjustavad tavad; vägivald, mis tuleneb väljastpoolt paarisuhet ja ärakasutamisega seotud vägivald
- Füüsiline, seksuaalne ja psüühiline vägivald, mis leiab aset kogukonnas tervikuna, sh vägistamine, seksuaalne kuritarvitamine, seksuaalne ahistamine ja surve töökohal, koolides ja mujal, naistega kaubitsemine ja prostitutsioonile sundimine
- Mistahes füüsiline, seksuaalne ja psüühiline vägivald, mida riik ellu viib või mida ignoreerib.

Euroopas pörkuvad dokumentideta naised õiguslike ja struktuursete tõketega, mis ei võimalda neile juurdepääsu põhilistele teenustele, olgu tegemist majutuse, raviteenuse või haridusega, ka jäetakse nad ilma kaitsest töökohal. Olles süstemaatiliselt eksponeeritud kuritarvitamisele, on oht, et politsei poole pöördumisel saadetakse need naised maalt välja, neil pole ligipääsu naiste varjupaikadele ega

õigust vägivalla ohvritele pakutavale rahalisele toetusele. Süstemaatiline ahistamine, mida kogevad Euroopa „võitluses ebaregulaarse sisserände vastu“ löksu jäänud dokumentideta naised, jääb poliitikute silmale varjatuks.

Rootsis tegutsev võrgustik Keegi ei ole illegaalne (*Ingen människa är illegal*) töötab selle nimel, et pakkuda praktilist tuge dokumentideta sisserännanutele ja põgenikele. Kampaania Kas mina siis polegi naine? (*Ain't I a Woman?*) võitleb dokumentideta naiste õiguse eest kaitsele isikliku, institutsionaalse ja struktuurse vägivalla vastu. Kampaania raames teevad koostööd mitmed organisatsioonid, nende hulgas feministlik antirassistlik mõttekoda Interfem, et nõuda muudatuste sisseviimist õigusaktidesse, eesmärgiga et:

- naistevastase vägivalla seadus oleks ülimuslik välismaalaste seaduse suhtes;
- välismaalaste seadust täpsustataks ja loodaks õiguslik tava, mille kohaselt käsitletakс naise asüülitaotlust juba iseenesest piisava alusena elamisloa andmiseks;
- kriminaalmenetlusega seotud dokumentideta naistele antaks ajutine elamisluba kuni politsei teostab uurimist või kuni kestab kohtumenetlus.

Viited:

- (1) Winant, H. The World Is a Ghetto: Race and Democracy Since World War II. NY : Basic Books, 2001
- (2) Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants Downloaded: <http://www.picum.org/>
- (3) *Ain't I a woman?* Campaign. Arvutivõrgus: <http://aintiawomankampanjen.wordpress.com/>

AIN'T A WOMAN? THE CAMPAIGN FOR UNDOCUMENTED WOMEN'S RIGHTS TO PROTECTION FROM PERSONAL, INSTITUTIONAL AND STRUCTURAL VIOLENCE

Zakia Khan

In the first part of this talk I will give you the background and motivations for starting Interfem and some of the ideological origins of antiracist feminism in Sweden. I will start by covering a number of the central concepts and ideas that are the focal point of our think-tank. I will discuss institutionalised and structural racism and the “invisibilisation” of racist structures and practices, and why we never talk in terms of gender equality, integration, diversity and multiculturalism. I will compare the concepts of anti-racism and contra-racism: Can a white person be antiracist?

In the second part of this talk, against the background of the concepts and ideas I have presented earlier, I will discuss the violence undocumented migrant women face and the institutionalised racism that let society – that is to say those individuals privileged with citizenship – accept and ignore the vulnerability, violence and appalling conditions undocumented migrant women face.

If you are expecting sob stories of individual plights, I am afraid you will be disappointed. The issues here are not the plight of unfortunates, but the dehumanisation and “invisibilisation” that our legal frameworks and institutional practises create for a group marked as inferior through collective condemnation based on notions of class, race, skin-colour, and the inferiority of certain religions, which, in Europe, is almost always Islam.

Interfem

A group of non-white feminists active in the Swedish feminist party, Feministiskt initiativ, founded the feminist antiracist think-tank Interfem in November 2006 as a reaction to what was perceived as the hegemony of radical feminism, characterized by ethnocentricity, modernism and the idea that Swedish feminism was at the forefront of global feminism. Interfem has been from the start intersectional and anti-nationalist. We see the organization as a platform for activism; a movement to facilitate solidarity

between non-white feminists; and a think-tank for the production and dissemination of knowledge on postcolonial feminism. The organization is separatist in the sense that active members are non-white women. Passive members include however white women, white and non-white men and transpersons. Interfem has had a close collaboration with Uppsala Pride. The combination of working simultaneously with LGBT-activism and antiracist activism has led Interfem to fill a central role in a new Queer People of Colour (QPOCs) movement in Sweden. Among the issues Interfem focuses on is Islamophobia and in particular the islamophobia and discrimination muslim women are subject to because of the clothes they wear. Another issue is ziganophobia and in particular the ziganophobia that Roma women meet as a result of the clothes they wear.

Terms and concepts

Antiracist feminism

Anti-Racist Feminism is characterized by an intersectional approach that asks: In a world permeated by structures of domination and oppression how do such social constructs as racism and sexism interact? As the name suggests, anti-racism is implicitly based on the rejection of the multicultural approach, which overwhelmingly focuses on the celebration of 'difference' and culture without challenging power and injustice. By asking us to tolerate differences, the multicultural approach is incapable of going beyond the assumption that human beings can be assigned to discrete groups which possess a natural set of different characteristics.

Intersectionality

Intersectionality is a term we can use to describe how various socially and culturally constructed categories of discrimination interact on multiple and often simultaneous levels, contributing to systematic social inequality. Intersectionality holds that the classical models of oppression within society, such as those based on race/ethnicity, gender, religion, nationality, sexual orientation, class, or disability do not act independently of one another; instead, these forms of oppression interrelate creating a system of oppression that reflects the "intersection" of multiple forms of discrimination.

Structural, cultural, institutionalised and racialised violence

Structural violence is a form of violence based on the systematic ways in which a given social structure or social institution harms people by preventing them from meeting their basic needs. Institutionalized elitism, ethnocentrism, classism, racism, sexism, adultism, nationalism, heterosexism and ageism are some examples of structural violence. Structural violence and direct violence are highly interdependent. Structural violence inevitably produces conflict and often direct violence, including family violence, racial violence, hate crimes, terrorism, genocide, and war.

Cultural violence

'Cultural violence' refers to aspects of culture that can be used to justify or legitimize direct or structural violence, and may be exemplified by religion and ideology, language and art, empirical science and formal science. Cultural violence makes direct and structural violence look or feel "right," or at least not wrong.

Colonial Mentality

Is the idea that people, once subject to colonial or imperial rule, latch onto physical and cultural differences between the foreigners and themselves, leading some to associate power and success with the foreigners' ways. This eventually leads to the foreigners' ways being regarded as the better way and being held in a higher esteem than previous indigenous ways. In much the same fashion, and with the same reasoning of betterness, the colonised may over time equate the colonisers' race or ethnicity itself as being responsible for their superiority.

White privilege

Whiteness refers to the cultural, historical and sociological aspects of people identified as white, and the social construction of whiteness as an ideology tied to social status. There are social, political, and cultural advantages accorded to whites. These advantages seem invisible to most whites, but obvious to others: whites are carefully taught not to recognize white privilege, as males are taught not to recognize male privilege.

Who decides what racism is?

Q: Who has the right to define racism? A: The individuals who feel themselves aggrieved. I can illustrate this issue with the examples of the Swedish debate initiated by the ice-cream "Nogger Black". 94.9 % of Aftonbladet's readers thought that the name was not racist; and the "Nigger Quarter" in the Swedish town Karlstad.

Quoting the official response of the the National Land Survey: "it is unlikely that many people perceive the name as offensive." The response goes on "Rather, one should perceive the name as an exotic and imaginative".

A liberal politician: There is an old name, and if we continue to remove names that some feel offended by it will in the future we will have an immensely poor cultural history."

In Interfem we see these reactions as inherently racist. Persons subject to racism are denied the right to define what actions and terms are offensive, while those perpetuating racist language and practices use their privileged position to defend their own positions.

"Anti-Racist solidarity is achieved only when basic conditions for self-definition, self- activity, and community organization have been met... It may be defined as the conscious coordination of anti-racist commitment and action across ethnonational and racial boundaries. Put another way, effectiveness in anti-racist mobilization depends on the ability to make allies. What is living and useful about the rather debased construct of multiculturalism, what is politically meaningful about it, can be identified with this concept of solidarity." (1)

Professor Lann Hormscheidt and Dr Alyosxa Tudor from Humboldt University, Berlin , researchers in language and racism have introduced the idea that a person that is not subject to racism cannot be antiracist. They use the term contra-racism to denote the person who acts against racism in solidarity with a person affected by racism.

Undocumented migrant women and violence

Traditionally undocumented migrants have been represented as male workers, and women have only been considered as migrants in the context of family reunification. The "invisibilisation" of women migrants means that many of the rights abuses and violence to which they are subject are under-reported or ignored.

Gender-related persecutions and violence may be the cause of women's decision to migrate, but gender-related violence may not be recognised as a basis for protection in the country to which they migrate. Female migrants face additional risks while attempting to reach their destination. These include:

- Sexual harassment and violence by border guards or fellow migrants .
- Being coerced to provide sexual favours in exchange for safe passage for themselves or fellow migrants .
- Engaging in sex for survival or protection from violence when they are stranded in transit and without livelihood alternatives.

For undocumented migrant and refugee women who are victims of violence, insecurity is reinforced by a lack of protection afforded by the relevant national authorities. At the same time the interaction of gendered and racial discriminations mean that violence against them is not recognised or not taken seriously. Institutional and structural racism may also prevent police and judicial authorities from recognising or taking seriously forms of racist and sexist violence.

Violence against women may encompass the following: .

- Physical, sexual and psychological violence occurring in the family, including battering, sexual abuse of female children in the household, dowry-related violence, marital rape, female genital mutilation and other practices harmful to women, non-spousal violence and violence related to exploitation .
- Physical, sexual and psychological violence occurring within the general community, including rape, sexual abuse, sexual harassment and intimidation at work, in educational institutions and elsewhere, trafficking in women and forced prostitution .
- Physical, sexual and psychological violence perpetrated or condoned by the State, wherever it occurs.

In Europe, undocumented women face legal and structural barriers which prevent them from having access to essential services such as accommodation, health, education and workplace protection. Systematically exposed to abuse, they risk deportation if they contact the police, are denied access to women's shelters and are unable to obtain financial assistance granted to victims of violence. The systematic abuse facing undocumented women caught up in Europe's 'fight against irregular migration' remains hidden in the eyes of policy makers (2).

The network *No One is Illegal* (Ingen människa är illegal) in Sweden works to provide practical support to undocumented migrants and refugees. In the campaign *Ain't I a woman?* (3) for undocumented women's rights to protection from personal, institutional and structural violence, a number of organizations, among others the feminist antiracist think-tank *Interfem*, collaborate to demand amendments in legislation so that: .

- The Violence Against Women Act takes precedence over the Aliens Act. .
- The Aliens Act is clarified to ensure a legal practice in which women's asylum claim in itself be regarded as sufficient evidence to lead to permanent residence in the asylum procedure.
- Undocumented women involved in a criminal investigation are granted temporary residence permits during police investigation or court proceedings.

References:

- (1) Winant, H. *The World Is a Ghetto: Race and Democracy Since World War II*. NY : Basic Books, 2001
- (2) Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants Downloaded: <http://www.picum.org/>
- (3) *Ain't I a woman?* Campaign. Downloaded: <http://aintiawomankampanjen.wordpress.com/>